

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи.
Аксіологічні аспекти в розвитку науки та освіти / [редактори-упорядники:
Я.Гжесяк, І.Зимомря, В.Ільницький]. – Конін –Ужгород – Херсон – Кривий
Ріг: Посвіт, 2018. – С.237-238

Людмила КОРІВЧАК,

(Херсон, Україна)

ПИТАННЯ «НУМІНОЗНОГО» У ТВОРЧОСТІ М.ЧЕРНЯВСЬКОГО

Суспільно-культурні зміни, які відбулися у кінці ХІХ – на початку ХХ ст. і «формували ту актуальну проблематику, яка поставила перед літературою філософські запити та завдання. ... Тих же митців, яким притаманний був філософський тип мислення ... цей час остаточно сформулював як поетів філософських» [3, с. 87]. Такий саме вплив філософії і позначився на творчості М.Чернявського.

У спогадах про Бориса Грінченка «Кедр Ливана» М.Чернявський зазначав: «Мене в людині цікавить більше всього духовне життя її. Її світогляд, сама суть людини, так мовити б – душа душі її. ... Я завжди підходив до людей, які цікавили мене, і тепер підходжу з безмовним, але невідхильним питанням: хто ти такий, яка душа в тебе?» [4, с. 322].

Природа сприяє розкриттю в людині її моральних якостей. М.Чернявський найповніше розкриває процес пізнання світу ліричним «я» через такі образи, як море, степ, небо. Кожна з цих стихій навіює героєві почуття впевненості в собі, внутрішньої сили, а отже, розкриває в ньому «живого бога». У творчості М.Чернявського духовне і божественне постають як єдине ціле.

Пошукам бога у внутрішньому світі людини присвячено оповідання М.Чернявського «Богові невідомому». Досвід життя, внутрішня боротьба дають змогу головному героєві твору Севрюку дійти висновку про існування

вищої сили. Бог, каже Севрюк, постає «... як єдина творча світова сила, як найвищий закон усякого життя матеріального й духовного – вічний і незмінний. Або інакше сказати: бог є мій найвищий пункт, до якого доходить моя думка, підносячись над хаосом життя. Синтез усього суцього» [5, с. 82].

Образ Бога у творчості М.Чернявського згідно з теорією Юнга можна назвати архетипним символом. За спостереженнями психолога, «нумінозне – це або якість видимого об'єкта, або невидима присутність чогось, що викликає особливого роду зміну свідомості» [1, с.424]. І.Бетко стверджує, що «непереможне прагнення людської душі осягнути неосяжне, збагнути сенс буття в навколишньому хаосі й абсурді повсякденності, здобути релігійний досвід й увічнити його у слові тощо, – весь цей складний комплекс проблем... в літературно-художніх контекстах... тяжіє до розгалуженої архетипічної категорії *нуміозного*, за межами якої не може бути інтерпретований вірогідно» [1, с. 424].

Бог, за Чернявським – це сила, яку пізнати і описати неможливо, і вона не схожа на жодного бога, визнаного людством.

На думку Севрюка – це «...символ устремління душі людської до ідеалу...» [5, с. 84]. Він, степова людина, яка здатна до рефлексії, пізнав свій абсолют і намагається прилучити до нього інших. Основною метою свого життя Севрюк вважає навчити людей молитві до Бога, увіковічнити свою теорію, тому і насипає величезну могилу. «Нехай стоїть віки віків і показує своєю вершиною в небо й підносить туди людську душу» [5, с. 84]. Могила в оповідання «Богові невідомому» – це уособлення степової краси, яка сповнена магічної сили: зціляти людські душі.

У таких віршах М.Чернявського, як «Гість незнаний», «О, скільки є того простору...»; «До джерел первісних» розкрито питання «нуміозного». Поет не дає назви своєму Богові, оскільки відчуття гармонії зовнішньої і внутрішньої у людині, за Чернявським, означає визнання за собою права бути Людиною, вмістилищем Духу – отже, Бога. Як зазначає М.Мамардашвілі, «...людина не створена природою й еволюцією. Людина

створюється. Безперестанку, знову і знову створюється. Створюється в історії, за допомогою її самої, її індивідуальних зусиль. І ось ця її безперервна створюваність і задана для неї у дзеркальному відображенні самої себе символом «образу і подібністю Божою» [2, с. 10].

М.Чернявський вірить в людину, в її духовний потенціал. Кожна людина, за його філософією, – це частинка, яка підпорядкована великій силі – «всесвітньому Великому Духу». Оскільки людина не може безпосередньо спілкуватися з Богом, то через дотримання моральних законів буття, альтруїстичне ставлення до інших вона наближається до Великого Духа. Натомість нехтування законами буття, що виявляється як зневага до інших, егоїзм людини нещадно карається Великим Духом.

У творчості М.Чернявського «нумінозне» – це сила високої моральності кожної людини, її духовного злету, усвідомлення людської вартості, і цю силу людина здатна пізнати в зрілому віці, коли підсумовує зроблене протягом життя.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Бетко І. Нумінозне як архетип і художній феномен української релігійно-філософської поезії // Літературознавство. – Кн.І – ІV Міжнародний конгрес українців (Одеса, 26 – 29 серпня). – Одеса, 1999. – С. 422 – 428.
- 2.Мамардашвілі М. Философия – это сознание вслух // Юность. – 1988. – № 12. – С. 9 – 13.
- 3.Соловей Е. С. Поезія пізнання: Філософська лірика в сучасній літературі – К. : Дніпро, 1991. – 271с.
- 4.Чернявський М. Кедр Ливана : Спогади про Б. Грінченка – Херсон : Вид-во Кооперат. т-ва «Укр. Книгарня», 1920. – 36 с.
- 5.Чернявський М. Твори : У 10 т. – Харків : Рух, 1927. – Т. 2. Повісті й оповідання. – 240 с.